

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СЕМИКЛАСНИКІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЖИТТЄВОГО Й ТВОРЧОГО ШЛЯХУ МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА

***Анотація.** У статті досліджується проблема пошуку шляхів розвитку творчого потенціалу учнів підліткового віку на уроках української літератури під час вивчення біографії та творчості М. Стельмаха. Пропонуються види творчих завдань, які сприятимуть формуванню креативної, усебічно розвинутої особистості школяра.*

***Ключові слова.** Творчі здібності, креативність, мотиваційно-креативні якості, емоційно-креативні якості, вивчення української літератури, методи, прийоми і види навчальної діяльності, підлітки, література рідного краю, Михайло Стельмах.*

Постановка проблеми. Розвиток творчих здібностей учнів основної школи – важлива складова навчального процесу. Завданням сучасної освіти є не стільки оволодіння школярами певною сумою загальних теоретичних знань, скільки формування креативної, активної особистості, здатної швидко адаптуватися до динамічних суспільних умов. У річищі інноваційних тенденцій сучасної освітньої практики постає проблема вдосконалення вже напрацьованої методики навчання літератури та її вироблення нових педагогічних технологій, спрямованих на розвиток творчого потенціалу школярів. Психолого-педагогічна наука засвідчує, що на формування творчих здібностей підлітків впливає низка факторів, а саме: зміст навчального матеріалу, методи прийоми й види робіт, які добирає вчитель під час підготовки до уроку, ступінь урахування психолого-вікових та особистісних особливостей учнів, орієнтування на розвиток їхнього творчого потенціалу тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Розвиток творчого потенціалу підлітків – важлива складова їхньої мотивації в процесі навчання, тому потребі пошуку оптимальних шляхів формування творчих здібностей школярів завжди приділялась значна увага. Проблемі вивчення творчої діяльності учнів присвячено праці В. Моляко, О. Музики («Психологічна теорія творчості», «Психологія творчості – нова парадигма дослідження», «Здібності. Творчість. Обдарованість»), Я. Пономарьова («Психологія творчості й педагогіка»), В. Роменця («Психологія творчості», «Фантазія. Пізнання. Творчість»), В. Сухомлинського («Сто порад учителям»), Є. Пасічника («Формування мотивів навчальної діяльності школярів у процесі вивчення літератури»). Роль учителя-словесника у формуванні креативної особистості учня висвітлена в працях О. Куцевол («Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія)»), С. Сисосвої («Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня») тощо. Сучасна освітня практика ставить перед педагогами низку вимог, серед яких особливе місце посідає проблема формування творчих і комунікативних здібностей учнів, їхнього критичного й самостійного мислення. Отже, виникає потреба у вивченні й удосконаленні існуючої методики, а також у пошуку нових шляхів розвитку креативної особистості учнів основної школи, використовуючи творчий потенціал літературної освіти в сучасній школі, що може бути основою подальших досліджень означеної проблеми в методичній науці.

Метою статті є дослідження шляхів формування креативних якостей семикласників на матеріалі вивчення життєвого й творчого шляху Михайла Стельмаха.

Виклад основного матеріалу дослідження. Завдання сучасної системи освіти полягає не лише в оновленні змісту навчальних дисциплін, але й у розробці таких методів навчання, які спроможні не лише підвищити якість результатів, а й забезпечити всебічний розвиток сучасного школяра. На жаль, мусимо констатувати той факт, що останнім часом прослідковується тенденція зниження інтересу школярів до читання програмових творів української літератури. Проведене нами анкетування учнів 5–7 класів дає підстави називати різні причини цього явища,

але серед основних підлітки вказують на неактуальність порушених письменником проблем, складність сприймання авторської ідеї через нерозуміння поетикальних особливостей чи великий обсяг твору. Серед причин, які заважають учневі сприймати твір, названо й подальші перешкоди під час його аналізу: небажання висловлювати свої думки через невпевненість у правильності відповіді, відсутність навичок аналізу художніх текстів, психологічні бар'єри тощо. Тому постає нагальна потреба, по-перше, пошуку серед художніх творів таких, що дійсно актуальні й викликають інтерес у сучасних підлітків, а по-друге, у доборі та застосуванні новітніх освітніх технологій, які сприятимуть вихованню читацької культури, розвитку пізнавальних інтересів та творчих здібностей школярів. Література – чудовий інструмент формування всебічно розвинутої, інтелектуальної, креативної особистості, готової швидко й гнучко реагувати на економічно-соціальні зміни сучасного життя, а також виховання загальнолюдських цінностей і життєвих орієнтирів.

Формування творчого потенціалу школярів, створення відповідних умов, які максимально сприятимуть виявленню природної схильності дітей до певного виду діяльності, забезпечать вироблення стійкого інтересу до навчальної діяльності й дадуть можливість для успішного розвитку креативних здібностей дітей є винятково важливою складовою навчально-виховного процесу. Відповідно в умовах реформування сучасної системи освіти постає потреба у виробленні таких творчих здібностей підлітків, які дозволять повніше реалізувати себе в навчальній діяльності й сприятимуть формуванню креативної, усебічно розвинутої конкурентоспроможної особистості.

Психолого-педагогічні дослідження творчих здібностей особистості Т. Баришевої, В. Кан-Калика та інших дозволили вибудувати модель креативних рис особистості [6, с. 138–139], з яких ми виділили ті, які відповідають віковим особливостям учнів підліткового віку, темі дослідження й поставленій нами меті.

1) формування *мотиваційно-креативних властивостей* семикласників забезпечує усвідомлення мотивів діяльності, сприяє виробленню стійкого інтересу до змісту роботи на уроках, задовольняє потребу в пошуку нового, у вирішенні поставлених учителем завдань та в самореалізації, стимулює природний потяг до творчої діяльності, ураховуючи індивідуальні інтереси та здібності тощо;

2) *емоційно-креативні властивості* включають в себе емоційну сферу переживань підлітка, яких він зазнає під час навчальної діяльності, його ставлення до творчого процесу й результатів роботи, зусилля, що докладаються ним для досягнення поставленої мети, емпатія як «одне з найважливіших джерел розвитку особистості та її креативності» [5]. Розуміння й співпереживання є важливою складовою моральної самосвідомості підлітків, тому при формуванні емпатійних властивостей дітей пубертатного періоду педагог повинен ураховувати такі фактори: тип темпераменту й індивідуальні особливості, моральний досвід, інтереси, здібності, мотиви поведінки тощо.

Викладання в сучасній школі такої дисципліни, як українська література, має свої особливості. І на першому плані постає питання майстерності вчителя, його вміння реагувати на об'єктивні зміни часу й суспільства, адаптувати літературний контент до реалій, при цьому вважаючи на індивідуальні особливості учнів та їхню готовність до творчої діяльності. Таким чином, на етапі реформування сучасної освіти постає питання: які письменники, так би мовити, заслуговують залишатися в шкільному курсі української літератури?

Ураховуючи вище сказане, вважаємо цілком вмотивованим вивчення на уроках української літератури творчості М. Стельмаха, яка наразі представлена автобіографічною повістю «Гуси-лебеді летять», що вивчається в 7 кл. [12]. Також серед рекомендованих для ознайомлення на уроках позакласного читання є повість «Щедрий вечір». Крім того, учителі шкіл Вінниччини мають нагоду розглядати твори М. Стельмаха на уроках літератури рідного краю. Отже, різнобічне висвітлення літературної спадщини нашого земляка може слугувати потужним засобом на шляху формування творчих здібностей і викликати справжній читацький інтерес у підлітків, а також сприяти розвитку їхніх духовно-моральних якостей.

Під час вивчення життєвого та творчого шляху М. Стельмаха та розгляду його автобіографічної повісті «Гуси-лебеді летять» нами було поставлено такі цілі:

- 1) дослідити роль фантазії у формуванні креативної особистості й окреслити шляхи розвитку індивідуальних творчих здібностей;
- 2) підкреслити роль оточення (зокрема, батьків) у вихованні та всебічному розвитку дитини;
- 3) провести паралелі із сьогоденням, довести актуальність проблем, які порушував автор на сторінках повісті;
- 4) використовуючи різноманітні інтерактивні методи навчання, викликати інтерес до постаті письменника, а також до змісту його творів, удосконалювати навички роботи з літературним текстом;
- 5) розвивати навички аналізу й творчого осмислення літературного матеріалу на уроках української літератури.

Доцільне використання й поєднання *інноваційних видів уроку (уроку-дослідження, кейс-уроку)* спрямоване на стимуляцію пізнавальної й пошукової діяльності семикласників. Різноманітні методи, прийоми й види навчальної діяльності, які сприятимуть розвитку асоціативного мислення, творчої уяви учнів, можуть бути використані на різних етапах уроку під час вивчення повісті «Лебеді летять» М. Стельмаха.

Цікавий нестандартний підхід до висвітлення біографічних відомостей викликає в учнів інтерес як до постаті письменника, так і до його творів, дає можливість проявити й удосконалити творчий потенціал школярів. Є. Пасічник зазначає, що «на матеріалах життєвого шляху письменника можна формувати в молодого покоління кращі моральні якості – любов до праці, рідного краю, свого народу, чесність, принциповість, високу ідейність» [9, с. 186]. Життєвий приклад саме М. Стельмаха яскраво демонструє становлення й формування творчої неординарної особистості, увиразнює чинники, які сприяють розвиткові фантазії дитини, що стане в нагоді як підліткам, так і вчителю. Найчастіше на уроках літературного циклу вчителі вдаються до використання такого методу проблемного навчання, як *евристична бесіда*, яка значною мірою забезпечує розвиток емпатійно-креативних здібностей семикласників, активізує інтелектуальні здібності й досягає поставлених виховних цілей уроків [7]. Підлітки охоче проявляють комунікативну активність і психологічно готові до критичного осмислення проблемних запитань. Під час евристичної бесіди питання вчителя повинні бути сформульовані так, щоб стимулювати творчу уяву учнів, бажання брати участь в обговоренні проблеми, урахувати рівень їхньої психологічної та навчальної готовності до уроку української літератури.

На етапі вивчення біографічних відомостей про письменника, за умови попередньої якісної підготовки до уроку учнів за самостійно дібраними з різних джерел матеріалами або задалегідь запропонованими вчителем, доцільно проводити *аналітичні й проблемні бесіди* [6, с. 246–247]. Переваги такої роботи полягають у тому, що підлітки не лише відтворюють набуті знання, а й за допомогою підготовлених проблемних запитань самостійно або за допомогою вчителя шукають шляхи розв'язання проблеми, проявляючи ініціативу, розвиваючи комунікативні й творчі навички. Так, наприклад, перед знайомством учнів з життям і творчістю М. Стельмаха учитель може поставити низку *аналітичних і проблемних запитань*:

- Що більше впливає на формування творчої особистості майбутнього письменника: середовище та обставини (місце народження, родина, школа, друзі, читання) чи це виключно вроджений талант?;
- У чому особливість назв творів М. Стельмаха?;
- Які звичаї українського народу знайшли своє відображення на сторінках повістей «Гуси-лебеді летять» і «Щедрий вечір»? Навіщо автор детально описує українські традиції?;
- Якою постає природа у творах письменника? Які риси характеру Михайлика допомагають тонко відчувати навколишній світ?;
- Чи змінилося суспільство з часів Михайла?», «Чи всі можуть бути письменниками? Що для цього потрібно? і т. ін.

Відверта дискусія, вільний обмін думками й враженнями на уроці виникнуть за умови створення сприятливої атмосфери довіри та взаєморозуміння, стійкого інтересу учасників до змісту й теми обговорення, що потребує ретельної підготовки вчителя, який має враховувати індивідуальні психологічні особливості підлітків, уникати категорично-критичних зауважень й оцінок відповідей учнів. Натомість педагог запитаннями має уточнювати міркування підлітків, допомагати висловлювати їхню позицію, відверто ділитися досвідом та емоціями тощо.

Підлітки психологічно готові й позитивно сприймають такий вид роботи на уроці, як *«кооперативна діяльність»*, яка забезпечує багатовекторність творчих пошуків, дивергентне мислення, варіативність й альтернативність розв'язання проблеми» [6, с. 243–244]. Позитивний вплив *групової навчальної діяльності* на розвиток комунікативних умінь учнів, самостійності й творчої реалізації відзначали Ю. К. Бабанський, В. К. Дяченко, І. Я. Лернер та ін. Сутність методу полягає в поділі класу на групи (по 5–7 учнів), метою яких є розв'язання спільної проблеми при опосередкованому керівництві вчителя [10]. Ураховуючи вікові психологічні особливості семикласників, а також рівень їхньої підготовки до зазначеного виду діяльності, створені групи можуть виконувати *випереджувальні завдання*, що супроводжуються інструктажем учителя. У ньому визначається конкретна мета, запитання, що потребують розв'язання, подаються джерела для пошуку інформації. Це зазвичай потребує від педагога ретельної попередньої підготовки й розробки орієнтовного сценарію. Така форма навчання буде оптимальною під час вивчення біографічних відомостей про письменника, роботи над змістом й особливостями твору (наприклад, дослідження особливостей мови автора, пошук фольклорних мотивів у повісті «Гуси-лебеді летять»).

Досліджуючи життєвий шлях митця, можна застосувати й таку форму групової роботи, як виконання учнями *колективних* або *індивідуальних проектів*. Проектна робота сприяє розвитку самостійності й креативності учнів, а також вихованню стійкого інтересу до результатів власної праці, але слід враховувати вікові особливості семикласників і рівень їхньої інтелектуальної підготовки: якщо проекти можуть бути новим видом роботи, тому підлітки потребують інструкцій, переліку джерел пошуку інформації та подальших консультацій учителя, виділення більше часу для підготовки й розробки. Під час опрацювання життєпису М. Стельмаха можна запропонувати орієнтовні *інформаційні, дослідницькі й творчі проекти*: знайти відомості про

- вшанування пам'яті М. Стельмаха (вулиці різних населених пунктів, навчальні заклади й установи, названі на його честь, меморіальні музеї та пам'ятники письменнику);
- розробити маршрут віртуальної екскурсії рідним селом митця, визначивши місця, пов'язані з його життям;
- підготувати огляд наявних відеоматеріалів про М. Стельмаха: документальних або художніх фільмів, знятих за творами письменника;
- розробити кросворд за біографією митця або за змістом повісті «Гуси-лебеді летять»;
- дібрати крилаті вислови М. Стельмаха, які стали відомими;
- розробити й представити персональний блог письменника або його сторінку в соціальних мережах;
- використовуючи спогади рідних, друзів і сучасників, змалювати словесний портрет М. Стельмаха: дібрати епітети й метафори, які б найточніше описували світогляд, життєві принципи або творчу майстерність письменника. Наприклад, до запропонованих учителем біографічних відомостей добираються риси портрету:

Факти з життя	Риси портрету
1. Одержавши в 1961 р. премію за трилогію «Хліб і сіль» (1959), «Кров людська – не водиця» (1957), «Велика рідня» (1949–1950), М. Стельмах замислився про те, на що її використати. І вирішив віддати на будівництво школи в рідних Дяківцях, бо діти вчилися у звичайних хатах... Щоправда, грошей вистачило лише на фундамент, але справу було зрушено з місця – і за якихось два роки	1. Щедрий, турботливий, розумів значення освіти для дітей і для суспільства.

<p>(у ті часи це майже швидкість світла) школа постала!</p> <p>2. Любив природу, допомагав матері доглядати за садом.</p> <p>3. І після досягнення письменницьких висот спілкувався з односельцями, уважно прислухався до їхніх порад.</p> <p>4. Активно цікавився фольклором: збирав і записував фразеологізми, прислів'я й приказки, народні пісні й казки. Пізніше фольклорні мотиви використовував у своїх творах, навіть у назвах яких відчувається вплив народної творчості: «Казка про правду та кривду», «Поміж березами дівча іде», «Жито сили набирається», «Хліб і сіль», «Весна-весняночка», «Гуси-лебеді летять».</p> <p>5. Під час перебування на Західній Україні Михайло Панасович записував різні діалектизми, сюжети з життя, навіть замальовував різні екзотичні як на подолянина предмети побуту.</p> <p>6. Коли почалася війна, Михайло Стельмах пройшов її всю. Бойові побратими згадують, що він нічого не боявся – завжди рвався на передову. Після другого поранення Стельмаха хотіли комісувати, але він знайшов обхідний шлях повернення на фронт – уже не в якості артилериста, а як кореспондент газети І Українського фронту «За честь Батьківщини».</p> <p>7. М. Стельмах і працював дуже ретельно. Не брав ручки до рук, доки не продумував увесь текст від першої сторінки до останньої. Не дивно, що процес написання тривав кілька років. Причому кожне речення Стельмах читав уголос – вивіряв його звучання. Діти письменника згадують, що звикли засинати й прокидатися під його бурмотіння. І навіть уже видані твори він читав із червоним олівцем у руках [2].</p>	<p>2. Здатний бачити красу довколишньої природи.</p> <p>3. Поважав хліборобів.</p> <p>4. Уважний до народної творчості, патріотично наснажений.</p> <p>5. Допитливий. Любив усю Україну, її народ, фольклор, мову.</p> <p>6. Мужній, готовий на самопожертву заради визволення рідного краю.</p> <p>7. Відповідальний, ретельний у творчій діяльності. Прагнув до досконалості, самокритичний.</p>
---	--

Як зазначав Є. А. Пасічник, «програмою з української літератури для середньої школи передбачено різний ступінь повноти біографічного матеріалу» [9, с. 185]. У 7 класі життєвий шлях письменника подається у вигляді короткої розповіді про окремі епізоди біографії. Тому в підручнику О. М. Авраменка подано стислу розповідь про дитячі роки М. Стельмаха, спогади про батьків та дідуся, які пізніше з'являються на сторінках повісті «Гуси-лебеді летять» [1, с. 109]. Також у цій статті зазначено, що Михайлик змалечку виявляв неабиякі здібності до читання й навчання, мав багату фантазію й був надзвичайно допитливим. Учителю може доповнити ці відомості *переглядом відеоматеріалів* з документальними зйомками самого митця, спогадами односельчан, друзів та інших сучасників. Наприклад, документальний фільм «21 перлина Вінниччини. Літературно-меморіальний музей М. Стельмаха с. Дяківці Літинський р-н» (режисер: Олена Мортко, Вінниця 2010); відео сюжет з науково-пізнавальної серії передач «НЕП: нова енциклопедія Поділля. Серія 63: Михайло Стельмах» Вінницької ОДТРК, телеканал «ВДТ-6», 2009. Після коментарів учителя доцільно запропонувати учням низку *творчих завдань*, які забезпечать підвищений інтерес до постаті письменника, допоможуть зазирнути до його творчої лабораторії й підготують до більш емоційного сприйняття й розуміння твору:

- уявити й описати один день з життя М. Стельмаха, який уже відомим письменником приїхав на гостини до Дяківців;
- узяти на себе роль його сусідів (родичів, односельців) і від їхнього імені розповісти про хлопчика Михайлика або ж про дорослого письменника;
- спланувати екскурсію до села Дяківці, розробити дорожню карту, випуск телевізійних новин, блог письменника, словесний портрет (письменник – розкрити його риси, зазначити чинники, які сформували творчу особистість).

Грунтуючись на психолого-педагогічних дослідженнях особливостей розвитку підлітків Л. Виготського, В. Моляко, Я. Пономарьова, В. Роменця та ін. [3; 4; 11; 13] найбільш ефективними методами, зорієнтованими на розвиток творчого потенціалу школярів на уроках літератури, є

ігрова діяльність. Через використання ігрових прийомів учитель має змогу поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю, залучати підлітків до навчального й творчого процесу, досягати високого ступеня взаємодії як між самими учнями, так і з педагогом. Така робота на уроках вирізняється емоційністю й творчим характером, можливістю спілкуватися й виявляти самостійність у прийнятті рішень, активізує індивідуальні творчі здібності, що є основними мотивами діяльності учнів пубертатного періоду. З огляду на зазначені фактори, саме використання *дидактичних ігор* [6, с. 261–268] під час вивчення творчого та життєвого шляху письменника дає можливість стимуляції емпатійно-креативних здібностей семикласників, сприяє кращому розумінню розвитку творчої особистості автора та формуванню його світогляду:

- **пізнавальні ігри:** конкурси й вікторини за питаннями, заздалегідь підготовленими вчителем або за участю учнів;

- **ділові або імітаційні ігри:** розігрування учасниками певних ситуацій за розробленими вчителем правилами та детальною інструкцією (запропонувати учням розробити питання інтерв'ю з М. Стельмахом; підготувати діалог між Михайликом його та однокласниками; провести прес-конференцію письменника; розповісти від імені сусідів про талановитого подолянина; написати статтю на тему: «Сучасний світ очима Стельмаха»; провести заочну екскурсію місцями, пов'язаними з життям та творчістю автора; узяти участь командами в пошукових квестах тощо;

Успішного результату буде досягнуто за умови, якщо вчитель розробить чіткі правила проведення дидактичних ігор, окреслить мету й завдання, детально спланує сценарій та ситуації, необхідні для проведення заходів, залучить до участі в роботі всіх учнів, ретельно продумає роль кожного учасника, ураховуючи індивідуальний рівень психологічної підготовки особистості та її творчого потенціалу.

Висновки. Отже, нестандартний шлях до вивчення життєвого й творчого шляху Михайла Стельмаха, вдалий добір вчителем інтерактивних методів і прийомів творчої роботи на уроках української літератури забезпечують розвиток у підлітків емоційно-креативних та емпатійних якостей, що сприяє формуванню інтелектуально-творчої, активної, креативної особистості, здатної реалізувати свій творчий потенціал у вирішенні як великих, так і щоденних завдань у навчальній діяльності, а також в інших сферах життя.

Список використаних джерел:

1. Авраменко О. М. Українська література : підруч. для 7 кл. загальноосв. навч. закл. / О. М. Авраменко. – Київ : Грамота, 2015. – 288 с.
2. Атанайа Та. Стельмах : літературне айкидо подільського одесита / Атанайа Та // Друг читача. – 2012. – 24 трав. – Електрон. версія. – Режим доступу: <http://vsiknygy.net.ua/person/19112/> (дата звернення: 22.05.2017). – Назва з екрана.
3. Выготский Л. С. Воображение и творчество в школьном возрасте / Л. С. Выготский. – Москва : Просвещение, 1967. – 80 с.
4. Здібності. Творчість. Обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Мольяко, О. Л. Музики. – Житомир : Вид-во Рута, 2006. – 320 с.
5. Зимянський А. Роль емпатії в розвитку моральної самосвідомості підлітків / А. Зимянський // Освіта регіону : політологія, психологія, комунікації. – 2011. – № 2. – С. 197–198.
6. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) : монографія / О. М. Куцевол. – Київ : Освіта України, 2011. – 243 с.
7. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения / И. Я. Лернер. – Москва : Педагогика, 1981. – 73 с.
8. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / за ред. О. М. Пехоти. – Київ : А.С.К., 2002. – 255 с.
9. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти / Є. А. Пасічник. – Київ : Ленвіт, 2000. – 384 с.
10. Пометун О. І. Сучасний урок : інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – Київ : А.С.К., 2005. – 192 с.
11. Пономарёв Я. А. Психология творчества и педагогика / Я. А. Пономарёв. – Москва : Педагогика, 1976. – 280 с.

12. Програми для загальноосв. навч. закл. з укр. мовою навчання. Українська література. 5–9 класи / упоряд. К. В. Таранік-Ткачук, М. П. Бондар, О. М. Івасюк, С. А. Кочерга, Л. І. Кавун, О. І. Неживий, Н. В. Михайлова, Р. В. Мовчан (керівник групи). – Київ : ВД «Освіта», 2013. – 160 с.
13. Роменець В. А. Психологія творчості : навч. посіб. – 2-ге вид., допов. / В. А. Роменець. – Київ : Либідь, 2001. – 288 с.
14. Стельмах М. П. Твори : в 7 т. – Т. 4. Правда і кривда ; Гуси-лебеді летять, Щедрий вечір : роман і повісті / М. П. Стельмах. – Київ : Дніпро, 1983. – 712 с.

Viktoriya Skydan

THE FORMATION OF CREATIVE ABILITIES OF THE STUDENTS IN THE SEVENTH GRADE DURING THE STUDY MYKHAYLO STELMAKH'S LIFE AND WORKS

Abstract. The article deals with the problem of searching the ways to develop the creative potential of adolescents on Ukrainian literature lessons during the study of M. Stelmakh's biography and works. The types of creative tasks that contribute to the formation of a creative, comprehensively developed personality of a student are suggested.

Key words: creative abilities, creativity, motivational and creative qualities, emotional and creative abilities, the study of Ukrainian literature, methods, techniques and types of educational activity, adolescents, literature of the native land, Mykhaylo Stelmakh.

Викторія Скидан

ФОРМИРОВАНИЕ КРЕАТИВНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ СЕМИКЛАССНИКОВ ВО ВРЕМЯ ИЗУЧЕНИЯ ЖИЗНЕННОГО И ТВОРЧЕСКОГО ПУТИ МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА

Аннотация. В статье рассматривается проблема поиска путей развития творческого потенциала учеников подросткового возраста на уроках украинской литературы во время изучения биографии и творчества М. Стельмаха. Предлагаются виды творческих заданий, которые способствуют формированию креативной, всесторонне развитой личности школьника.

Ключевые слова: творческие способности, креативность, мотивационно-креативные качества, эмоционально-креативные способности, изучение украинской литературы, методы, приёмы и виды учебной деятельности, подростки, литература родного края, Михайло Стельмах.

УДК 372.882

Наталія Скриннік
(м. Суми)

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ХМАРО ОРІЄНТОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. Стаття присвячена важливим питанням функціонування інноваційного хмаро орієнтованого навчального середовища (ХОНС). Здійснено проєкцію віртуального простору на урок літератури й прослідковано специфіку цієї взаємодії. Проаналізовано труднощі, які виникають при формуванні художньо-читацької компетенції засобами медіапростору, та запропоновано шляхи їх подолання. Розроблено первинний комплекс методичних рекомендації щодо навчання української літератури в 5–6 класах із застосуванням ХОНС.

Ключові слова: хмаро орієнтоване навчальне середовище, медіаосвіта, e-learning, художньо-читацька компетентність.

Постановка проблеми. Сьогодні процеси глобалізації, комп'ютеризації та прогресу кіберпростору, без сумнівів, охопили повністю онтологічну сферу людства. Взаємопо-роджувальними стали динаміка соціуму та еволюційна адаптація нового покоління – генерації Z, які є віртуально орієнтованими. Найчутливіша до будь-яких провідних змін – освітня парадигма, оскільки повинна забезпечувати виховання, навчання та розвиток компетентної особистості як важливого мікрокосму, що формує та структурує майбутнє. Але фрагментарна гіперконсервативність, недолугість, застарілість деяких елементів та підходів вітчизняної педагогічної системи спричинили ряд суттєвих протиріч, які необхідно вирішити та ліквідувати, між: